

PRETABILITATEA VALORIFICĂRII TURISTICE A RELIEFULUI MONTAN AL ZONEI BAIA DE ARIEȘ

Prof. dr. Viorel GLIGOR
Grup Școlar „Dr. Lazăr Chirilă” – Baia de Arieș

Abstract. *Tourism recovery of the mountain area of Baia de Aries* The study carried out emphasizes a few relevant aspects, regarding the durable development and the organization of the geographical space from the Baia de Arieș region, in a new vision – through the exploitation of the tourism potential of the mountain relief. The geomorphologic specificity of this region derives from the spatial-morphological association, on a strong lithostructural fund fragmented tectonically and dissected erosionally, of numerous **compound morphostructure**.

The tourism potential of the mountain relief investigated is expressed by the great morphostructural and landscape variety (volcanic relief, relief developed on crystalline schists, carst relief), the morphological complexity (pyramidal peaks, crests, slants, quays and defiles sectors, calcite plateaus with dolines etc), the topoclimatic conditions with intra-mountain depression specific, and also the diversity of the anthropic elements.

Key words: geomorphologic specificity, lithostructural fund, compound morphostructure, carst relief.

1. Localizarea spațiului de investigație

Perimetrului investigat se integrează compartimentului nord – estic al Munților Metaliferi, fiind definit prin trăsături orografice majore, specifice *peisajului geografic al munților mijlocii*, care formează subunitatea *Munceilor Băii de Arieș*¹ (fig.1). Individualizați în cadrul unității morfostructurale cristalino – vulcanice, TOURISM RECOVERY OF THE MOUNTAIN AREA OF BAIA DE ARIES aceștia, apar circumscriși de denivelările mari ale Văii Arieșului (N), Culoarul Mogoș – Ponor (S și E) și abrupturile din lungul văilor Șesei și Vinței (V), care evidențiază distinct limita către Munceii Roșiei Montane. Peisajul geografic al Munceilor Băii de Arieș se remarcă prin pitorescul specific, oferit de marea varietate a formelor de relief și prin perspectivele asupra regiunii, care se deschid de pe vărfurile semețe. Cel care depune un efort escaladând versanții și culmile abrupte este răsplătit cu dărnicie de minunata priveliște ce i se oferă, spre toate direcțiile, asupra crestelor înalte ale Apusenilor.

2. Substratul reliefului și morfostructura

Relieful reprezintă elementul major în **structura potențialului turistic** al oricărui teritoriu, el fiind suportul material al desfășurării activităților turistice. Fizionomia actuală a reliefului, aspectele particulare ale unităților de relief sunt date, în mare parte, de evoluția, dar mai ales de structura geologică a acestora, de tipurile de roci dominante și repartiția lor spațială. Fiecare unitate de relief are propriul său potențial turistic, care este conferit de trăsăturile ce o caracterizează la un moment dat.

Munceii Băii de Arieș sunt alcătuiți predominant din șisturi cristaline, care datorită rezistenței mai mari la eroziune, conservă un relief masiv, de tip munți – bloc, în care culmile rotunjite și nivelate, alternează cu vărfuri ascuțite, neck – uri piramidale, umeri de modelare selectivă și interfluvii înguste, secționate de înșeuări cu caracter structuralo – eroziv.

Culmea muntoasă principală, de formă arcuită, care direcționează curgerea spre nord a emisarilor râului Arieș și spre sud, a rețelei ce drenează culoarul Mogoș–Ponor,

¹ muncei = munți cu altitudine medie (1000 – 1500 m), care se profilează peste culmile din jur.

ordonează spațial numeroși martori structurali dezvoltăți pe *șisturi cristaline* (Piatra Galbenă – 1210 m, Pleșul Mare – 1067 m), *blocuri calcaroase și cuarțitice* (Dealul Lupenilor – 1230 m, Colțul Caprei – 1162 m, Dealul Runcului – 1061 m), *granitoide gnaisice* (Dealul Meseratului – 1340 m), *vulcanite neogene* (Vârful Poienița

– 1437 m, Colțul Lazărului – 1056 m, Colțul Misernicului – 1282 m, Colțul Cioranului – 1365 m, Piatra Șurligată – 1255 m) și *sedimentar cretacic* (Măgura Mare – 1360 m, Piatra Valcului -1353 m, Vârful Tulburului – 1304 m, Piatra Crâșnicului – 1350 m, Vârful Ponorului – 1239 m).

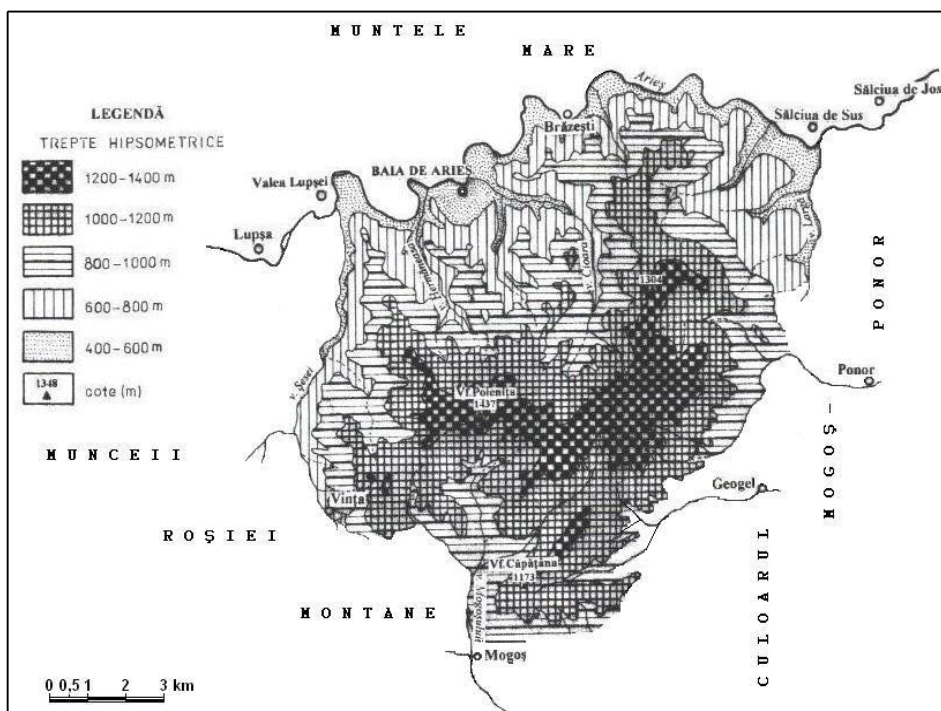

Fig. 1 Localizarea geografică și hipsometria Munceilor Băii de Arieș

Specificitatea geomorfologică a acestei regiuni derivă din asocierea spațial - morfologică, pe un fond litostructural puternic fragmentat tectonic și disecat erozional, a numeroase **morfostructuri de conlucrare**, care definesc un complex funcțional distinct, de mare eterogenitate morfologică, în componența căruia intră:

- morfostructuri vulcanice extrusiv-efuzive și intrusive, aflate în diferite stadii de evoluție;
- culmi muntoase nivelate, deformate tectonic, fracturate și fosilizate de vulcanite neogene;
- umeri și trepte de modelare selectivă;
- bazinete depresionare suspendate, cu

- suprafețe restrânse și geneză mixtă;
- fragmentare morfologică pronunțată, sub comanda nivelului de bază local (râul Arieș);
- forme de relief antropogen – miniere larg răspândite, nuanțate după tipul de exploatare și vechime;
- micro sisteme ambientale cu sens de evoluție modificat antropic.

3. Analiza integrată a componentelor turistice

În vederea delimitării și ierarhizării arealelor turistice este necesară, în primul rând, inventarierea și cunoașterea tuturor

componentelor de potențial turistic, gruparea lor în spațiu și apoi evaluarea lor cantitativă și calitativă pentru aprecierea oportunităților de dezvoltare pe care le pot genera și a echipărilor necesare pentru o gestionare în condiții de eficiență și competitivitate.

Prin analiza integrată efectuată (fig. 2), s-a urmărit delimitarea spațială a unor entități teritoriale cu o anumită structură și complexitate a potențialului turistic, având în vedere următoarele aspecte:

- existența unor resurse turistice, variate

ca structură, volum, dimensiuni și valoare turistică;

- valoarea peisagistică a unor componente de mediu;
- concentrarea în teritoriu a resurselor turistice, care imprimă o anumită particularitate regiunii;
- specificul și dimensiunile unor componente ale potențialului turistic;
- aptitudinile calitative și cantitative ale resurselor turistice, care conferă o funcție turistică.

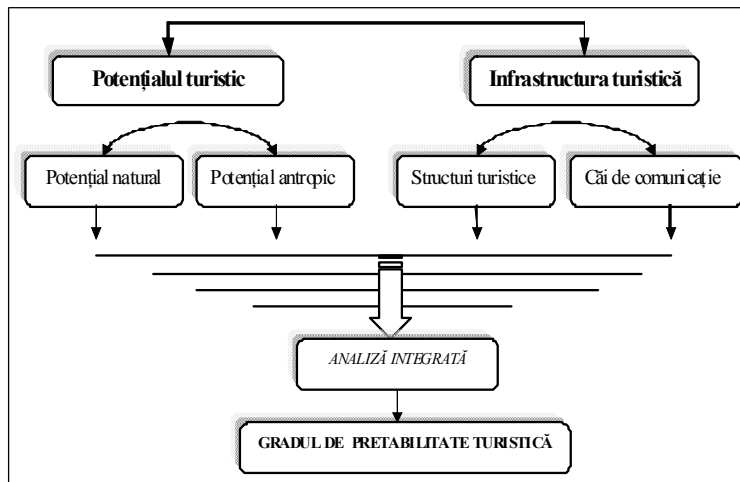

Fig. 2. Elemente de analiză pentru pretabilitatea turistică a regiunii Baia de Arieș

Analiza SWOT poate fi utilizată unei palete largi de probleme, însă spectrul cel mai larg îl formează elaborarea strategiilor alternative pentru evoluțiile viitoare ale sistemelor teritoriale. Pentru geografi, mai puțin familiarizați cu această metodă de analiză, o astfel de abordare este extrem de utilă, punându-se în valoare informațiile foarte amănunțite pe care le posedă în legătură cu structura și dinamica unei regiuni. Aplicarea acestei analize în scopul evidențierii gradului de pretabilitate turistică a regiunii Baia de Arieș, a condus la următorul rezultat:

A) Puncte tari (*Strengths*):

- poziționarea în interiorul Munților Apuseni, având legături directe cu mai multe zone de dezvoltare, creează un

cadru natural cu ridicat potențial de atractivitate pentru desfășurarea de activități complexe;

- resursele naturale principale ale regiunii sunt: minereurile auro-argentifere, biomasa vegetală și animală, rocile de construcție, apele și învelișul edafic;
- potențial turistic natural și antropoc diversificat, care se pretează la forme complexe de practicare a turismului;
- capacitate turistică ridicată de cazare, în pensiuni („Casa Apuseană”, „President”, „Shanti”, „Poarta Zmeilor”) și largi posibilități de campare;
- practicarea unor activități turistice constante în cursul anului, care se adresează grupurilor cu structură eterogenă;

- zonă etnografică recunoscută prin meșteșuguri tradiționale artizanale, axate pe prelucrarea resurselor locale (lemn, piele), minerit, activități agro-pastorale ș.a.

B) Puncte slabe (*Weaknesses*):

- datorita configurației specifice reliefului, accesul rutier se realizează cu dificultate, doar pe anumite culoare și sectoare de vale (*accesul feroviar fiind desființat, din anul 2002*);
- poluarea mediului datorită exploatărilor miniere și a unor activități industriale;
- indice fluctuant de utilizare a capacităților turistice de cazare aflate în funcțiune;
- infrastructura de transport (acces spre obiectivele turistice), dotarea tehnică și marketingul turistic sunt slab reprezentate;
- lipsa personalului calificat pentru a asigura servicii turistice de calitate;
- servicii conexe turismului insuficient dezvoltate (*centre de informații, salvamont, ghizi, închirieri echipament etc.*);
- lipsa sistemelor de colectare selectivă a deșeurilor în mediul urban;
- depozitarea necontrolată a deșeurilor în zonele rurale.

C. Oportunități (*Opportunities*):

- legăturile existente între populația din zonă și persoanele emigrate în spațiul Uniunii Europene, cu implicații culturale și valențe potențial-economice;
- integrarea în sistemul european de conservare a biodiversității și ocrotirea mediului, generează efecte pozitive asupra dezvoltării turismului;
- existența unor proiecte de infrastructură care ating tangențial regiunea, vor facilita transportul și vor duce la creșterea atractivității turistice a zonei;
- existența telefoniei fixe, mobile și a internetului;
- existența unui Plan Regional de Protecție a Mediului și a unui Plan Regional de Gestionare a Deșeurilor;
- existența a numeroase spații care pot fi

valorificate în scop comercial;

- existența resurselor umane și naturale generează forme de atractivitate privind infrastructura de afaceri;
- amplasament geografic adecvat pentru practicarea unor forme diversificate de turism (*turism montan, cicloturism, speoturism, turism sportiv - alpinism etc.*);

D. Amenințări (*Threats*):

- posibilitatea producerii unor hazarde naturale (inundații, alunecări de teren, căderi masive de zăpadă, furtuni, polei) sau antropice (desprinderi de materiale relocate antropic, surpări de galerii miniere, poluare accidentală ș.a.);
- pericol de degradare a mediului și de epuizare a resurselor prin valorificare irațională;
- gradul accentuat de sărăcie și izolare al regiunii generează fenomene de depopulare, care dublate de îmbătrânirea demografică, creează premisele dispariției unor așezări (Simulești, Vința);
- predominarea drumurilor tehnologice și forestiere în detrimentul șoselelor asfaltate și modernizate;
- pericolul degradării biodiversității și a peisajelor cu statut unic datorită formelor dezorganizate de practicare a turismului.

Zestrea turistică a regiunii Baia de Arieș este întregită prin prezența obiectivelor turistice de proveniență antropică, care pot fi structurate în: obiective și elemente cu funcție turistică (*obiective culturale, religioase, istorice*) și manifestări antropice cu funcție turistică (*târguri, serbări ale zăpezii, spectacole, ș.a.*).

4. Diferențieri morfologice locale

În urma investigațiilor efectuate asupra spațiului de referință se conturează trei subunități morfologice cu grad ridicat de pretabilitate la activitățile turistice:

- microregiunea culoarelor de vale (*Hărmăneasa - Cioara*);

- microregiunea bazinetelor depresionare (*Muncel - Baia de Arieș - Brăzești*);
- microregiunea culmilor și vârfurilor montane (*Poienița - Colțul Caprei - Piatra Bulzului*).

1. Microregiunea culoarelor de vale (*Hărmăneasa - Cioara*) – se individualizează în lungul celor două axe morfohidrografice (Valea Hărmănesei, Valea Cioarei), inserate pe liniile de contact litologic și structural, care au scos la suprafață, prin eroziune selectivă „anatomia magmatică” a complexelor vulcanice neogene. Specificitatea și atractivitatea turistică este dată tocmai de existența unor forme de relief diversificate și spectaculoase: *vârfuri reziduale, abrupturi erozivo – structurale, muchii ascuțite, sectoare de chei și microdefilee, versanți surplombați*. Farmecul microregiunii este completat de prezența unui topoclimat de vale și de elementele floristice, faunistice și forestiere caracteristice mediului montan. În amont de sectorul de confluență dintre Valea Cioarei și Valea Lacului se pot observa formele de impactul antropic asupra mediului prin minerit (halde de steril, galerii de coastă, gropi de surpare a galeriilor ș.a.).

2. Microregiunea bazinetelor depresionare (*Muncel - Baia de Arieș - Brăzești*) se suprapune perimetrului umanizat al spațiului luat în studiu, care asociază elementele tradiționale specifice, fondul istoric-arhitectural și componente naturale ocrotite („Fagul Împăratului” - *monument al naturii*, prin *decizia 175/1969*, o raritate forestieră - sp. *Fagus sylvatica* - deoarece își păstrează frunzele și iarna). Orașul Baia de Arieș datează din *14 iunie 1325*, când regele maghiar Carol Robert de Anjou acorda la cererea minerilor, minei de aur din „Onumberg” (prima din cele 29 de denumiri succesive ale orașului), un privilegiu acestora înzestrându-i cu pământul regal din jurul minei de aur, dar și cu alte favoruri juridico-fiscale. Practic, prin acest document însemnat, localității i-a fost atribuit titlul onorant de „Civitas Regalis” (oraș regesc), pentru ca , la începutul secolului al XV-lea să i se recunoască privilegiul de „oraș liber”.

Istoria localității, strâns legată de tradițiile minerești, se pierde, însă adânc, în obârșia ancestrală a acestor meleaguri, probabil undeva în neolitic, perioada preistorică din care datează un toporaș, o veritabilă piesa de muzeu, descoperit de arheologii clujeni.

Dovezi ale exploatării miniere se păstrează și din antichitate, din timpul stăpânirii romane. Prezenta romană în zonă este atestată de o galerie de mina începută, abandonată și transformată ulterior în vatră sau lăcaș pentru haiduci, având intrarea în formă trapezoidală, asemeni galeriilor romane de la Roșia Montană.

Microregiunea bazinetelor depresionare primește o notă distinctivă a peisajului geografic ce rezultă atât din interferențele litostructurale, alternanța sectoarelor de lărgire/îngustare morfologică a Văii Arieșului, cât și din conservarea elementelor tradiționale (specifice moșilor) și a particularităților environmentului montan (sub aspectul structurii, valorificării și funcționalității sistemelor habituale).

3. Microregiunea culmilor și vârfurilor montane (*Poienița - Colțul Caprei - Piatra Bulzului*). Particularitatea geomorfologică a Munceilor Băii de Arieș, derivă din rolul pe care l-a indus tectonismul și vulcanismul neogen, în direcționarea liniilor majore de structurare a reliefului, la care se asociază intensitatea proceselor denudaționale și varietatea formelor de relief create prin modelare selectivă. Fragmentele de structuri cristaline, puternic cutate și disecate prin procese tectonice și de eroziune sunt străpunse de corpuri magmatice hercinice (lacolitul granitoid Vința) și masive intruziuni andezitice neogene, care prezintă morfologii extrem de diversificate, funcție de *nivelul de profunzime atins de eroziune în cadrul etajului structural - magmatogen* (neck-uri, dyke-uri, sill-uri, apofize, cupole).

Dintre aceste forme vulcanice se detașează *neck-urile andezitice* (Poienița, Colțul Cioranului, Piatra Șurligată, Piatra Iuții, Colțul Lazărului) și *corpurile intrusive decopertate* în urma acțiunii denudative a proceselor exogene, care se profilează la nivelul interfluviului dintre Valea Lacului și

Valea Ambrului, în bazinul Văii Socilor și al Văii Hărmăneasa.

„Personalitatea geografică” a acestui perimetru este demonstrată de particularitățile raportului morfostructură – morfosculptură, raport care se materializează în morfologia actuală a regiunii prin valențe diferite ale modelării generale și selective a reliefului în peisajul geomorfologic al munceilor vulcanici.

5. Implicații ecoturistice la nivel regional și local

Experiența multor state ale lumii a demonstrat că, pe termen lung, o abordare planificată a dezvoltării turistice poate aduce beneficii atât pentru cei care prestează serviciile, cât și pentru beneficiari, respectiv pentru turiști. Lipsa planificării conduce la apariția problemelor sociale și ecologice, la degradarea resurselor turistice naturale și antropice, la diminuarea competitivității serviciilor turistice. Așadar, planificarea este justificată atât pentru revitalizare, cât și pentru asigurarea unei utilizări durabile.

La baza **planificării turistice locale** se vor avea în vedere următoarele aspecte:

- identificarea și amenajarea resurselor turistice, atragerea gospodăriilor private și practicarea turismului;
- identificarea resurselor care pot fi exploatate prin subtipurile ecoturismului;
- menținerea în stare funcțională a traseelor și potecilor turistice;
- realizarea unor forme de instruire regională sau locală pentru practicarea unor meserii specifice turismului;
- sprijinirea partenerilor particulari în obținerea certificatelor de omologare a structurilor turistice și de obținere a licențelor și brevetelor profesionale în domeniu;
- formarea unor consilieri locali pe probleme de turism și a unui centru de coordonare și informare turistică;
- managementul ecoturistic al calității/conservarea și promovarea autenticului. Procesele de planificare a activităților

din turism în plan local și regional presupun: planificarea atracțiilor naturale și culturale pentru diversificarea formelor de turism și planificarea sistemului de vizitare a tuturor tipurilor de atracție turistică. *Neconservarea destinațiilor turistice duce la ruinarea lor și, implicit, la dispariția turiștilor.*

Concluzii

Potențialul turistic al reliefului montan din regiunea Baia de Arieș este exprimat de marea varietate morfostructurală și peisagistică (relief vulcanic, relief dezvoltat pe șisturi cristaline, relief carstic), complexitatea morfologică (vârfuri piramidale, creste, abrupturi, sectoare de chei și defilee, platouri calcaroase cu câmpuri de doline, ș.a.), condițiile topoclimatice cu specific depresionar intramontan, precum și de diversitatea elementelor antropice.

Studiul efectuat evidențiază câteva aspecte relevante, cu privire la dezvoltarea durabilă și organizarea spațiului geografic din regiunea Baia de Arieș, într-o nouă viziune - *prin valorificarea potențialului turistic al reliefului montan.*

Bibliografie

1. Bran, F., Simon, T., Nistoreanu, P., (2000), *Ecoturism*, Ed. Economică, București.
2. Cocean, P., (2000), *Munții Apuseni. Procese și forme carstice*, Ed. Acad. Rom. București.
3. Duma, S., (1998), *Studiul geocologic al exploatărilor miniere din zona sudică a Munților Apuseni, Munții Poiana Ruscă și Munții Sebeșului*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca.
4. Harda, V., (1993), *Baia de Arieș. Monografie*, Editura "Altiz", Alba Iulia.
5. Ilieș, M., (2007), *Amenajare turistică*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj – Napoca;
6. Irimuș, I. A., Dincă, I., (1993), *Procesele geomorfologice actuale din perimetrul structurilor vulcanice ale Munceilor Băii de Arieș*, Studia Univ. "Babeș-Bolyai" Geogr., XXXVIII, 2, Cluj-Napoca.